

Felles hørings svar om forslag til program for strategisk konsekvensutredning av nye potensielle havvindområder fra medlemmene i OEDs sameksistensgruppe

Olje og energidepartementet, (OED), har etablert en arbeidsgruppe for sameksistens under Regjeringens samarbeidsforum for havvind, bestående av DNV, Fiskebåt, Fornybar Norge, Havforskningsinstituttet, (HI), Norges Fiskarlag, Offshore Norge og WWF Verdens naturfond.

Under følger et innspill fra gruppen i forbindelse med høringen av forslaget til program for strategisk konsekvensutredning, (KU), av nye potensielle områder for havvind. Innledningsvis minner vi om at Stortinget har bedt Regjeringen om å:

“sikre at utbygging og drift av havvindparker og annen fornybar energiproduksjon på norsk sokkel har vesentlig bedre natur- og miljøregnskap enn tidligere energiprosjekter i Norge. Utbygging og drift skal gjøres på en måte som sikrer svært lav eller positiv samlet naturpåvirkning over tid.”
(Vedtak 737 fra 10. juni 2022).

Da havenergiloven ble vedtatt slo Stortinget også fast at det er avgjørende at en satsing på havenergi lar seg forene med god sameksistens med fiskeriinteressene.

Tiltakene under er av gruppen vurdert som nødvendig for å oppfylle dette.

Behov for en større kunnskapsbase

Gruppen mener at NVE og direktoratsgruppen har gjort et godt og oversiktlig arbeid med å sammenstille og formidle eksisterende kunnskap om aktuelle havområder. NVE har involvert relevante myndigheter som fiskeri- og miljømyndighetene i prosessen. Forslaget til strategisk KU dekker også mesteparten av de punkter medlemmene mener bør unngås for å beskytte sårbare natur:¹:

- Viktige gyteområder og vandringsruter, samt sårbare oppvekstområder, for økologisk viktige eller sensitive fiskebestander
- Trekkruiter for trekkfugler og viktige leveområder for sjøfugl
- Migrasjonsruter for marine pattedyr
- Viktige leveområder for truede arter på bunn og i vannmassene
- Områder som er definert som særlig verdifulle og sårbare områder (SVO) i forvaltningsplanene for norske havområder før disse er utredet med tanke på marint vern etter naturmangfoldloven eller den kommende havmiljøloven
- Områder med høyt naturlig karbonopptak og karbonlagring

Den største utfordringen med opplegget for konsekvensutredningene er imidlertid at de ifølge høringsnotatet skal baseres på eksisterende kunnskap, hvilken gruppen mener er mangelfull. NVE skriver at “eventuell manglende kunnskap som vil være relevant for åpning av et område for havvind, men som ikke fanges opp av denne konsekvensutredningen, skal beskrives for de områdene der dette er relevant”. De opplyser også om at KU kan suppleres med tilleggsutredninger dersom den gjeldende strategiske konsekvensutredningen ikke gir et tilstrekkelig faglig grunnlag for åpningsvedtaket.

---

¹ Dette spilte gruppen også inn i sitt forrige [innspill om prekvalifiseringssystem](#).

Siden det er stor kunnskapsmangel - både i forhold til naturkartlegging i områdene, og effekter på naturmangfoldet fra havvind i disse økosystemene - og det vil ta tid å sette disse hullene på en tilfredsstillende måte, er det avgjørende at regjeringen ikke venter med å sette i gang arbeidet for å innhente nødvendig kunnskap til KU er gjennomført. Naturkartleggingen i områdene, og forskningen på effekter på naturverdiene som vi allerede kjenner til der, må settes i gang umiddelbart, og kunnskapen derfra tilføres KU etter hvert som den innhentes, slik at KU kan bygge på best mulig faglig grunnlag. Manglende naturkartlegging og kunnskapsinnhenting vil også kunne forsinke kommende åpningsprosesser. Selve plasseringen av vindturbinene og annen tilknyttet infrastruktur er helt avgjørende for naturfotavtrykket, og denne kunnskapsinnhenting er fundamental for at valg av områder skal kunne baseres på tilstrekkelig kunnskap.

Flere steder i høringsdokumentene står det definert at vi mangler kunnskap om påvirkning fra havvind på forskjellige typer arter som eksisterer i områdene, eller at det er usikkerhet hvor viktig leveområder er for forskjellige arter. Manglende kunnskap burde dermed kunne listes slik at en kan sette i gang forskning så raskt som mulig. For eksempel står det nevnt om *alle* utpekte områder at de er potensielt viktige beite og/eller migrasjonsruter for en rekke hvalarter - hvilket innebærer at det burde være en prioritet å sette i gang kartlegging av hvor disse faktisk befinner seg. Generelt burde kartlegging av forekomst, og effekter på, arter som utpekes som mulig berørt i kunnskapsgrunnlaget til de forskjellige områdene - som for eksempel vanlig uer, lodde, tobis, dypvannsreker og koraller - prioriteres. På grunn av sesongmessig og årlig variasjon i utbredelse av fugl, fisk, sjøpattedyr, og andre marine organismer er det viktig at undersøkelsene foregår over flere år og sesonger. Det bør også ses på om det er mulig å samkjøre ulike miljøundersøkelser for å øke effektiviteten.

Havforskningsinstituttet har samlet inn observasjoner og prøver av marine økosystemer systematisk over lang tid – også i områder som nå er identifisert som kandidater for havvindparker. Imidlertid er data som er samlet inn til nå egnet for å vurdere økosystemtilstand og høsting av ressurser i områder med langt større utbredelse enn områdene tiltenkt for havvind. Det er som regel ikke samlet detaljkunnskap om bentiske og pelagiske forhold i de identifiserte områdene. For å sikre data og kunnskap om forhold før påvirkning fra havvindutbygging anbefaler HI i sine tidligere hørings svar at det samles data i minst tre år før havvindutbygging.

Ettersom det nå er identifisert 18 nye områder utover de to som alt er åpnet anbefaler HI at det raskt avklares en prioritert rekkefølge og evt utplukk av områder, og at nødvendig detaljkartlegging av naturforhold undersøkes. Dersom dette ikke gjøres vil det ikke være mulig å slå fast hvilken påvirkning havvindparker har på lokale økosystemer, og evt ringvirkninger for økosystemer utover dette, eller læringspunkter for fremtidig design og teknologivalg for havvindutbygging som tar hensyn til økosystemintegritet og funksjon.

Gruppen vil også understreke at for å tette kunnskapshull er det viktig at data fra undersøkelser som blir utført som del av KU blir offentlig tilgjengelig. Data bør være lette å finne, enkle å ta i bruk, og tilgjengelige for allmennheten. Formatet bør følge FAIR-prinsippene, som er en veileder for beste praksis for datadeling som oppfyller Geodataloven, og som letter for alle aktører som vil å få mer bruk av dataene som er samlet inn, både sivilsamfunn, næringsaktører, og andre offentlige etater.

I revidert budsjett satte regjeringen av 85 millioner til geologiske grunnundersøkelser for å fremskynde havvindprosessen, men ikke noe til samtidig å undersøke livet på havbunn i disse

områdene. Dette til tross for at det er nødvendig informasjon for å kunne ta gode beslutninger om plassering, som ville blitt betydelig mer kostnadseffektiv hvis den ble innhentet samtidig som de geologiske undersøkelsene ble gjort. Slik samordning bør vurderes ved fremtidige tildelinger.

I for eksempel Danmark utfører staten en første forstudie/konsekvensutredning av all natur før konsesjonsprosessen. Der har de i tillegg nylig opprettet en [havnaturfond](#) med 500 millioner til forskning om effekter av havvind på natur og miljø, og som kan toppes med ytterligere 350 millioner DK.

Gruppen ser positivt på den nylig inngåtte [avtalen på Stortinget](#), der det skal avsettes midler til en helhetlig plan for naturkartlegging og følgeforskning på effekter i 2024 års budsjett. Dette vil bidra til å kunne tette kunnskapshull i KU.

[Ifølge høringsnotatet](#) skal strategisk KU også følge kravene om konsekvensutredning i havenergilovforskrifta § 6. Denne tilsier at "Konsekvensutgreinga skal ta utgangspunkt i relevant og tilgjengeleg informasjon. Dersom det manglar kunnskap om viktige tilhøve, skal slik informasjon hentast inn." NVE skriver i tillegg at "utredningen skal også fremskaffe nødvendig kunnskapsgrunnlag for vurderinger etter naturmangfoldloven kapittel II". § 8 i denne tilsier videre at "Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger."

Vi vil også minne om stortingets vedtak Vedtak 721, 738, og 739 fra 10. juni 2022:

«Stortinget ber regjeringen sikre god miljøkunnskap for alle deler av havmiljøet i områder som er, og kan bli, aktuelle for norsk havvind. Oppsummering og kartlegging skal starte i 2022, og resultatene skal legges til grunn for utlysning av områder samt for natur- og miljøkrav til utbygging og drift.»

«Stortinget ber regjeringen styrke bevilgningen til forskning på miljøkonsekvensene av havvindutbygging på norsk sokkel.»

«Stortinget ber regjeringen starte tidlig myndighetsstyrt kunnskapsinnhenting og gi oppdrag om å starte prosessen med utredningsstudier av miljøkonsekvenser knyttet til havvindutbygging umiddelbart.»

Med regjeringens tidsplan for havvind er det nødvendig med friske midler til dette omgående.

Marin arealplanlegging - et nødvendig verktøy i framtidige KU

Videre skal forholdet til forvaltningsplanene for norske havområder ifølge høringsnotatet beskrives i konsekvensutredningsprogrammet. For en god sameksistens er det imidlertid viktig å gå lenger, og videreutvikle verktøy for marin arealplanlegging i forvaltningsplanene, for å se sammenhengen mellom potensielle havvindområder, områder som er viktige for andre næringer, og områder som bør bevares av natur- og klimahensyn. På denne måten kan det sikres at utbyggingen av havvind skjer på de riktige stedene, i tråd med kunnskap og helhetlige vurderinger.

Marin arealplanlegging er et nødvendig verktøy for å kunne få et bilde av den samlede belastningen på naturen i området, og for å sikre sameksistens mellom næringer. Når regjeringen skal oppdatere de helhetlige forvaltningsplanene for norske havområder i 2024 bør disse derfor inkludere bedre

verktøy for marin arealplanlegging. Områder som er aktuelle for havvind bør fremtidig identifiseres gjennom forvaltningsplanene, og samme verktøy bør brukes i konsekvensutredningen av områdene. EU-land er lovpålagt marin arealplanlegging i havvindprosesser gjennom Marine spatial planning direktivet, (MSP-Directive).

Vi minner om Stortingets vedtak 740 fra 10. juni 2022:

«Stortinget ber regjeringen sikre at forvaltningsplanene for norske havområder bidrar til å samle og oppsummere tilgjengelig kunnskap om miljøeffekter av havvind, og bidra til grundig kartlegging for alle deler av havmiljøet i områder som er, og kan bli, aktuelle for norsk havvind. Relevant kunnskap legges til grunn og skal benyttes ved utlysning av områder samt for natur- og miljøkrav til utbygging og drift.»

Havvind som et klimatiltak krever undersøkelser av naturlig karbonlagring

Foreslått program for strategisk KU mangler beskrivelse av naturlig karbonlagring i aktuelle områder. For at havvind skal kunne bli et klimatiltak må havvindmøller og tilhørende infrastruktur ta hensyn til den naturlige karbonlagringsfunksjonen havbunnen har. Ellers risikerer tiltaket å bidra til større karbonutslipp enn det reduserer.

Havet inneholder 93 prosent av verdens karbonbeholdning, både på grunn av at CO₂ løser seg i vann og biologiske prosesser (fotosyntese). Organisk karbon som synker til havbunnen tas ut av karbonsyklusen. Derfor må alle inngrep på havbunnen der man har stor karbonlagring minimeres for å unngå at karbonet frigjøres. Dette inkluderer etablering av rørgater, som også kan virvle opp mye lagret karbon og dermed bidra til havforsuring og klimaendringer.²

For å kunne velge en plassering som unngår karbonlekkasje, og at havvind blir et klimaproblem i stedet for en klimaløsning, må konsekvensutredningen derfor inkludere beskrivelse av naturlig karbonlagring i aktuelle områder. [Ifølge høringsnotatet](#) skal strategisk KU også følge kravene om konsekvensutredning i havenergilovforskrifta § 6. Denne tilsier at KU skal inkludere "påverknad knytta til klimaendring" (§ 6 e). Beskrivelse av naturlig karbonlagring i områdene burde derfor være nødvendig for at KU skal oppfylle kravene i havenergilovforskrifta.

Behov for kunnskapsinnhenting fra handlingsplanen for sjøfugl

Et annet viktig element som strategisk KU bør forholde seg til er utviklingen av handlingsplanen for sjøfugl. De norske sjøfuglbestandene har gått ned med 80% på 50 år, og Stortinget har vedtatt at det skal lages en handlingsplan for å redde sjøfuglene. Denne er nå under utvikling, og skal ferdigstilles i 2024. Derfor er det viktig at fakta og miljøfaglige råd fra arbeidet med handlingsplanen for sjøfugl fortløpende tas opp i KU for aktuelle havvindområder, slik at utbygging kan tilpasses, sameksistere godt, og unngå konflikter, med innholdet i handlingsplanen.

Behov for kunnskap om sårbare arter i KU for Sørvest F og Vestavind F

Forslaget til strategisk KU for 18 nye områder innebærer at "eksisterende kunnskap om sårbare arter relevant for de identifiserte områdene skal sammenstilles, og brukes til å vurdere virkninger for

---

² Kunnskapsinnhenting om naturlig karbonlagring pågår i Mareano. Det er viktig at også reelle effekter/risiko knyttet til utbygging av havvind vurderes før man konkluderer om hva som er miljømessig forsvarlig av inngrep.

disse, både på sjøbunnen, i vannkolonnen og over vann.” Dette mangler imidlertid i forslaget til strategisk KU for Sørvest F og Vestavind F, hvor det er like viktig og bør tilføyes.

Inkludering av fremtidige forventede endringer i økosystemene

Menneskeskapt globale temperaturendringer er ifølge IPCC AR6 1.09 C over førindustriell tid og økende. Dette har mange ulike konsekvenser for marine økosystemer. Et hovedtrekk er at arter forflytter seg mot høyere breddegrader i takt med temperaturøkningene. Høye breddegrader opplever raskere temperaturøkning enn det globale gjennomsnittet, blant annet pga isutbredelsen som er i tilbakegang. Sårbarhetsanalyse for noen økologiske og kommersielt høstede arter i våre områder viser at spesielt arter nær sine øvre tålegrenser for temperatur, eller hvor livssyklus er knyttet til is, vil rammes hardt (Kjesbu et al., 2021). Dette gjelder spesielt Nordsjøen og Barentshavet.

Når økosystemer er under press fra klimaendringer gjennom temperaturøkning, hetebølger, havforsuring, avtagende oksygeninnhold og produktivitet som følge av blant annet sterkere lagdeling av vannsøylen, vil de enkelte økosystemkomponenter bli mer sensitiv til annen menneskelig påvirkning. Et sentralt element i strategisk konsekvensutredning bør derfor være å vurdere om det er sannsynlig med endringer i økosystemet som vil gjøre de enkelte identifiserte områder mer eller mindre viktig for regional økosystemintegritet. Dette motiveres av at havvindutbygging vil legge beslag på områder i flere tiår, og at Norge har gitt sin tilslutning til både nasjonale og internasjonale avtaler om klima og natur.

Betydningen av FNs naturavtale for KU

I desember signerte Norge FNs naturavtale. Denne forplikter Norge til å sørge for at hensyn til natur står sentralt i all arealplanlegging, og til det internasjonale målet om å verne 30% av havområdene innen 2030. Regjeringen har varslet en kommende stortingsmelding med en handlingsplan for å implementere avtalen.

Områdene som er definert som særlig sårbare og verdifulle for naturverdiene og naturmangfoldet, såkalte SVO-områder, er aktuelle kandidat områder for marint vern. 8 av 20 områder som er foreslått utredet for havvind inneholder SVO-områder, eller områder som er foreslått til å bli SVO-områder, og 4 grenser til viktige SVO-områder for tobis. Naturverdiene i disse SVO-områdene må derfor kartlegges nøye, og det må undersøkes hva de tåler og må beskyttes mot. Vern av områdene må siden vurderes i forhold til den kommende havmiljøloven og/eller naturmangfoldloven, for at KU skal kunne gi svar på om de er egnet for havvind.

Hvis KU ikke omfatter denne typen for undersøkelser - og valg av områdene tas uten dette grunnlaget - vil vi kunne risikere at de bryter mot FNs naturavtale, at norsk havvind plasseres i vår aller mest verdifulle natur som tåler den dårligst, og får et naturfotavtrykk som strider mot Stortingets vedtak om å sikre et svært lavt eller positivt naturfotavtrykk.

Miljømyndighetenes rolle ifølge protokollen for strategisk KU

Protokollen for “Strategic Environmental Assessment”, (SEA-protokollen³) har til hensikt å sikre et godt kunnskapsgrunnlag for miljø på et tidlig stadium i planleggingsprosesser, og omfatter krav om

---

³ [Protocol on Strategic Environmental Assessment to the Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context](#)

at partslandene skal utrede miljøvirkningene av planer og programmer. Dette gjelder uavhengig av eventuelle grenseoverskridende virkninger, og Norge har forpliktet seg til protokollen (jf. Art. 3.1).

Denne tillegger miljømyndighetene en særskilt rolle. Hver Part (land) skal utpeke myndigheter å konsultere, som på grunn av sitt spesielle miljøansvar kan antas å bli berørt av de virkninger på miljø som gjennomføringen av planen eller programmet innebærer. KU skal utarbeides i tråd med utredningsprogrammet, og "påvise, beskrive og evaluere de betydelige virkninger på miljø som kan forventes å følge av gjennomføringen av planen eller programmet, samt rimelige alternativer". Protokollen sier ikke noe om resultat, men at det skal tas tilbørlig hensyn til konklusjonene i KU, tiltakene for å hindre, redusere eller mildne skadevirkningene som er anført i KU, og innkomne merknader.

Miljømyndighetene har vært involvert i arbeidet for å finne nye havvindområder, og utforming av forslag til program for strategisk KU. For videre prosess er det viktig at:

- miljømyndighetene tildeles nok med ressurser og mandat til å oppfylle rollen som de skal ha i KU for at Norge skal følge protokollen
- det tas tilbørlig hensyn til deres konklusjoner for å hindre, redusere eller mildne skadevirkninger på natur.